

Sygn. akt I ACa 1174/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Piotr Górecki /spr./
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gulczyńska SSO del. Maciej Agaciński
Protokolant:	insp. ds. biurowości Katarzyna Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **spółki akcyjnej z siedzibą**

w P.

przeciwko **P. M. i I. R.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. akt IX GC 1113/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powódki 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

M. Gulczyńska P.Górecki M. Agaciński

Sygn.akt I ACa 1174/14

UZASADNIENIE

Powód - (...) S.A. w P. wniósł o zasądzenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym solidarnie od pozwanych: P. M. i I. R., kwoty 217.521,05 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 210.804,05 zł od dnia 25 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, a także o zasądzenie na swoją rzecz solidarnie od pozwanych kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

W odpowiedzi na pozew pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 30 lipca 2014 r. zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 210.804,05 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, 6.717 zł, obciążył pozwanych kosztami postępowania i zasądził od nich solidarnie na rzecz powódki 18.094 zł, w pkt. 3 oddalił wniosek powódki o nadanie wyrokowi natychmiastowej wykonalności (sygn. akt (...)).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

P. M. pełnił funkcję członka zarządu spółki (...) sp. z o. o. w P., wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego od momentu jej powstania do dnia 4 stycznia 2010 r., kiedy to złożył rezygnację z pełnionej funkcji, a pozwany I. R. od dnia 4 stycznia 2010 r. do października 2012 r.

Powód jest podmiotem wpisanym do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...). W ramach swej działalności zajmuje się m. in. wytwarzaniem i sprzedażą hurtową i detaliczną produktów rafinacji ropy naftowej.

W dniu 11 marca 2008 r. powód zawarł ze spółką (...) sp. z o. o. z siedzibą w P. umowę nr (...) o wydanie i używanie kart flotowych, której przedmiotem było określenie trybu i zasad współpracy pomiędzy stronami w zakresie dokonywanych przez flotę transakcji bezgotówkowych przy użyciu kart flotowych oraz określenie zasad wydawania i używania przez flotę kart flotowych, a także zasad rozliczeń za transakcje bezgotówkowe dokonywane przez flotę przy użyciu kart flotowych w sieci stacji paliw' (...) S.A. honorujących karty flotowe. Integralną część umowy stanowiły ogólne warunki sprzedaży i używania kart flotowych (...) S.A. z dnia 01.12.2006 r, W § 6 tej umowy flota (spółka (...) sp. z o. o.) zobowiązała się w terminie 14 dni od jej zawarcia ustanowić na rzecz (...) S.A. zabezpieczenie roszczeń z tej umowy wynikających, w sposób określony w ogólnych warunkach sprzedaży i używania kart flotowych (...) S.A. z dnia 01.12.2006 r.

Jedną z form zabezpieczenia roszczeń przewidzianych przez ten dokument było ustanowienie weksla własnego in blanco. W dniu 6 stycznia 2009 r. spółka (...) sp. z o. o. wystawiła na rzecz (...) S.A. weksel in blanco, stanowiący zabezpieczenie wykonania zobowiązań umownych.

W związku z dokonaną sprzedażą paliwa powód wystawił na rzecz spółki (...) sp. z o. o. faktury VAT nr:

- (...) z dnia 17.06.2010 r. płaćną do dnia 08.07.2010 r.,
- (...) z dnia 02.06.2010 r. płaćną do dnia 23.06.2010 r.,
- (...) z dnia 18.05.2010 r. płaćną do dnia 08.06.2010 r.,
- (...) z dnia 05.05.2010 r. płaćną do dnia 26.05.2010 r.,
- (...) z dnia 19.04.2010 r. płaćną do dnia 10.05.2010 r.,
- (...) z dnia 19.04.2010 r. płaćną do dnia 10.05.2010 r.,
- (...) z dnia 02.04.2010 r. płaćną do dnia 23.04.2010 r. na łączną kwotę 146.712,22 zł oraz noty odsetkowe nr:
- (...) z dnia 07.07.2010 r.,
- (...) z dnia 06.04.2010 r. na łączną kwotę 1.132,68 zł.

Spółka (...) sp. z o. o. nie uregulowała powyższych należności. W tej sytuacji powód wszczął postępowanie sądowe mające na celu uzyskanie należnej mu kwoty. Powyższe działania doprowadziły do uzyskania przez powoda tytułu

wykonawczego wydanego przez Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie o sygn. akt (...) nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 14 lutego 2012 roku wraz z klauzulą wykonalności z dnia 22 maja 2012 roku, zobowiązującego (...) sp. z o. o. do zapłaty kwoty 175.984,66 złotych w7raz z ustawowymi odsetkami liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 146.712,22 zł od dnia 19 listopada 2011 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 29.272,44 zł od dnia 3 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty

oraz kosztami zastępstwa procesowego w wysokości 3.617,00 złotych i kosztami sądowymi w7 kwocie 2.200,00 zł.

Z uwagi na brak dobrowolnego wykonania powyższego zobowiązania przez spółkę (...) sp. z o. o., wszczęto w stosunku do niej postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym (...) w P. D. M. pod sygn. (...), które ostatecznie, wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji, zostało umorzone postanowieniem z dnia 14 czerwca 2013 r.

Istotą działalności spółki (...) sp. z o. o. było wykonywanie robót

ogólnobudowlanych związanych ze wznoszeniem budynków w zakresie obiektów mostowych, dróg kołowych i szynowych. Zarząd spółki podjął decyzję o zainwestowaniu w nieruchomości gruntowe. Inwestycja ta nie przyniosła spodziewanych zysków, a spółka (...) w ten sposób kapitał tracąc płynność finansową. W 2010 r. spółka (...) popadła w liczne długi, generując na koniec roku stratę w wysokości 1.370.020,97 zł. Według bilansu sporządzonego na dzień 31 lipca 2011 r. spółka posiadała zobowiązania na łączną kwotę 5.944.486,66 zł, w tym zobowiązania długoterminowe na kwotę 123.289,09 zł z tytułu kredytów i pożyczek oraz zobowiązania krótkoterminowe na kwotę 5.461.361,49 zł z tytułu zobowiązań wobec kontrahentów, należności publicznoprawnych, wynagrodzeń za pracę. Spółka posiadała majątek w postaci nieruchomości jak i ruchomości. (...) sp. z o. o. była właścicielem gruntu położonego w miejscowości K. o powierzchni 2 ha, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w (...) prowadzi księgę wieczystą o nr (...) oraz użytkownikiem wieczystym gruntu położonego w P. przy ul. (...) o powierzchni 01.12.89 ha, zabudowanym budynkiem o powierzchni 66,5 m2, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o nr (...). Spółka posiadała także udział (...) w prawie wieczystego użytkowania gruntu położonego w P. przy ul. (...) o powierzchni 00.18.33 ha, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o nr (...). Łączna szacunkowa wartość tych nieruchomości wynosiła 1.838.000,00 zł. Na w/w prawach ustanowiono hipoteki na łączną kwotę 3.107.669,77 zł. Wierzycielami hipotecznymi spółki (...) są: ZUS W. Inspektorat w P., Bank Spółdzielczy w S., (...) sp. z o. o. zs. w P.. Spółka posiadała również majątek ruchomy w postaci: urządzeń technicznych i maszyn - 300.895,21 zł, środków transportu — 149.474,89 zł, zapasów - 81,30 zł, przy czym na 8 samochodach ciężarowych i dostawczych ustanowiono zastaw skarbowy, a dwa inne objęte były umowami przewłaszczenia na zabezpieczenie. Do aktywów trwałych spółki zaliczały się nadto inwestycje długoterminowe w postaci: pożyczki udzielonej spółce powiązanej kapitałowo i osobowo — Przedsiębiorstwo (...) sp. z o. o. zs. w P. w kwocie 356.649,76 zł, udziałów w jednostkach powiązanych o wartości 1.123.659,50 zł, długoterminowych rozliczeń międzyokresowych na kwotę 31.681,83 zł. Spółka posiadała także aktywa obrotowe w wysokości 1.834.120,75 zł. Na rachunkach bankowych spółka posiadała środki pieniężne w wysokości 13.628,61 zł, ale wszystkie konta bankowe zostały zajęte przez komorników w ramach prowadzonych postępowań egzekucyjnych. Na dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki posiadała 142 wierzycieli.

Pismem z dnia 29 czerwca 2011 r. I. R. pełniący funkcję członka zarządu spółki (...) sp. z o. o. w P. wniósł o ogłoszenie upadłości spółki w celu jej likwidacji. Postanowieniem z dnia 23 września 2011 r. Sąd Rejonowy (...) w P. w sprawie (...) oddalił wniosek wskazując, że posiadany przez dłużnika majątek nie wystarczy na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego.

Następnie pismem z dnia 4 czerwca 2012 r. ogłoszenia upadłości spółki (...) sp. z o. o. zs. w P. domagał się jeden z jej wierzycieli - Skarb Państwa - Naczelnik Urzędu Skarbowego P. - W.. Także w przypadku tego wniosku Sąd Rejonowy (...) w P.

- (...) w P. postanowieniem z dnia 11 lutego 2013 r. w sprawie (...) oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości podając, że majątek dłużnika nie wystarczy na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli pozwani, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości.

Skarżący podnieśli zarzuty:

- „naruszenia art. 233 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego (...)

- naruszenia art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych pozwanego P. M. w sytuacji gdy dowody te miały na cel wykazanie, iż spółka posiada i posiadała majątek, z którego powód mógłby się zaspokoić egzekucja z majątku spółki nie była i nie jest bezskuteczna (...)

-naruszenia art. 299 § 1 k.s.h. poprzez przyjęcie, iż powód posiada prawomocny tytuł

wykonawczy przeciwko spółce, za zapłatę którego pozwani ponoszą solidarną odpowiedzialność tj. z zobowiązanie wekslowe spółki powstałe po dniu złożenia rezygnacji przez P. M. oraz po dniu złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (...),

- naruszenia art. 299 § 1 i 2 k.s.h. poprzez przyjęcie, iż pozwany P.' M. ponosi odpowiedzialność za zobowiązania spółki w sytuacji gdy nie pełnił już w dniu 4.01.2011r. funkcji Prezesa Zarządu Spółki, nie miał zatem już wpływu na spółkę (...),

- art. 299 § k.s.h. poprzez nie ustalenie przez Sąd I instancji jaki był stan majątku spółki w dniu złożenia przez P. M. rezygnacji, który zdaniem pozwanego był tym dniu wystarczający na pokrycie wszelkich zobowiązań i braku podstaw do złożenia przez niego wniosku o ogłoszenie upadłości, albowiem ta wiedza o ewentualnej podstawie do złożenia takiego wniosku miał jego następca dopiero w marcu 2011 r. tj. z chwilą sporządzenia bilansu spółki za 2010 r. (który to bilans jednakże zdaniem pozwanych) nie spowodował konieczności złożenia wniosku o upadłość z uwagi na ogromny majątek trwały spółki,

- naruszenia art. 299 § I i 2 k.s.h. w zw z art. 328 § 2 k.p.c. oraz 233 § 1 k.p.c. poprzez:

-nie ustalenie przez sąd stanu majątku spółki w dniu 4.01.2011 r. oraz w okresie późniejszym oraz dzisiejszym umożliwiającemu skuteczną egzekucję,

- błędne przyjęcie, iż wartość nieruchomości spółki wynosiła 1.838.000 zł (...),

-pominięcie zestawienia środków trwałych przedłożonego przez pozwanego P. M. wskazującego na stan majątku spółki w 2010r. oraz w roku 2011 r. wskazującego na kilkadziesiąt ruchomości i wartość środków trwałych na blisko 3 miliony zł z których to ruchomości powód mógł się zaspokoić gdyby z należytą starannością prowadził postępowanie egzekucyjne,

-naruszenia art. 299 § I i 2 k.s.h. w z art. 415 k.c. w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez przyjęcie, iż powód udowodnił bezskuteczność egzekucji w stosunku do spółki oraz winę i związek przyczynowy pomiędzy zachowaniem pozwanego P. M. a zaistniałą w majątku powoda szkodą (...),

- naruszenia art. 299 § 1 i 2 k.s.h. poprzez przyjęcie, iż powód nie może zaspokoić się z nieruchomości spółki wobec hipotek (...).”

Skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości. Żądaniem ewentualnym było uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanych zwrotu kosztów procesu.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Apelację uznać należało za bezzasadną. Sąd Apelacyjny podziela w całości ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Okręgowego. W ocenie Sądu drugiej instancji podnoszone przez apelujących zarzuty naruszenia prawa materialnego i prawa procesowego były niezasadne.

Nie był zasadny zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. Prawidłowe postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wskazania konkretnego dowodu przeprowadzonego w sprawie, którego zarzut ten dotyczy i podania, w czym skarżący upatruje wadliwą jego ocenę (por. m.in. z wyrokiem SN z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 274/03, LEX nr 164852). Nie jest nim inna ocena tych samych dowodów przeprowadzona przez skarżących. Jeśli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguły swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne (por. z wyrokiem SN z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00, LEX nr 56906). Uzasadnienie Sądu Okręgowego posiada wszystkie konieczne elementy, nie zawiera braków w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej, możliwe jest także poddanie go ocenie instancyjnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego apelujący nie wykazali, aby oceniając materiał dowodowy Sąd Okręgowy przekroczył granice zakreślone przepisem art. 233 § 1 k.p.c. i naruszył art. 328 § 2 k.p.c.

W niniejszej sprawie podstawę żądania powoda stanowił art. 299 k.s.h., w którym uregulowana jest solidarna odpowiedzialność osób pełniących funkcję zarządu wobec wierzycieli, w sytuacji gdy egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna. W takiej sytuacji członkowie zarządu odpowiadają osobiście i solidarnie za zobowiązania spółki.

Odpowiedzialność przewidziana w art. 299 k.s.h. jest odpowiedzialnością subsydiarną. Ponadto nie ma charakteru odpowiedzialności bezwzględnej, albowiem jest ona uzależniona tylko od wyników egzekucji przeprowadzonej przeciwko spółce. Wystarczającą podstawę do jej wystąpienia stanowi istnienie straty w postaci należności, której nie można ściągnąć oraz nieprawidłowości w działaniu członków zarządu. Chcąc dochodzić swoich roszczeń na podstawie art. 299 k.s.h. powód musi wykazać posiadanie roszczenia przeciwko spółce, bezskuteczność egzekucji oraz ponoszenie odpowiedzialności za zobowiązania spółki, z uwagi na pełnienie funkcji w zarządzie.

Nie ulega wątpliwości, że strona powodowa wykazała w niniejszej sprawie, iż posiada przeciwko spółce roszczenie o zapłatę. Nietrafne są twierdzenia pozwanych o nieistnieniu zobowiązania spółki wobec powoda w chwili pełnienia przez nich funkcji członka zarządu spółki. Zobowiązanie wekslowe z weksla in blanco powstaje z chwilą złożenia własnoręcznego podpisu na wekslu i wręczenia dokumentu posiadaczowi weksla. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2010 r., I CSK 699/09 wskazał, że wypełnienie weksla in blanco działa ex tunc, czyli od daty jego wystawienia. Podzielając pogląd Sądu Najwyższego, wskazać należy, że podstawowe znaczenie dla sprawy miało wpisanie w treści weksla dnia 6 stycznia 2009 r. jako daty jego wystawienia i ten dzień przyjąć trzeba, jako datę powstania zobowiązania wekslowego. W tym czasie jedynym członkiem zarządu spółki był pozwany P. M., a zatem może on ponosić odpowiedzialność za zobowiązanie spółki na zasadzie art. 299 k.s.h. Podobnie w przypadku pozwanego I. R. mimo, że zobowiązanie z weksla (jak i ze stosunku podstawowego) powstało przed objęciem przez niego funkcji członka zarządu, istniało i było wymagalne w okresie sprawowania przez niego funkcji członka zarządu. Pozwany I. R. chcąc uwolnić się od odpowiedzialności winien wykazać, że na czas złożył wniosek o ogłoszenie upadłości, tj. z wnioskiem takim wystąpił niezwłocznie po objęciu funkcji członka zarządu co miało miejsce 4 stycznia 2011 r. Marginalnie jedynie zauważyć można, że w tej sytuacji przydatna byłaby opinia biegłego na potrzeby ustalenia, że powód nie uzyskalaby zaspokojenia swojej wiarygodności, w całości albo w określonej części w postępowaniu upadłościowym, gdyby stosowny wniosek został złożony, na dzień objęcia funkcji członka zarządu przez I. R.. Pozwany mógł bowiem podjąć próbę wykazania, że pomimo jego niezgłoszenia, powód nie odniósł szkody. Nie wystąpił jednak ze stosowną inicjatywą dowodową, albowiem nie został zgłoszony wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii właściwego biegłego.

Nie można też zgodzić się ze skarżącymi, że datą powstania zobowiązania na podstawie weksla in blanco była data jego uzupełnienia, nie zaś data wpisana w treści weksla jako dzień jego wystawienia. Sąd drugiej instancji podzielił również argumentację Sądu Okręgowego, że strona powodowa przeprowadziła skuteczny dowód na okoliczność bezskuteczności egzekucji.

Wymaga podkreślenia, że wierzyciel spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który dochodzi swojego roszczenia przeciwko członkom zarządu, nie musi wykazywać, iż wyczerpał wszystkie możliwe sposoby egzekucji. Dla ustalenia bezskuteczności egzekucji skierowanej przeciwko spółce nie jest konieczne przeprowadzenie egzekucji w stosunku do całego majątku. Wykazanie przez powoda przewidzianej w art. 299 k.s.h. przesłanki bezskuteczności egzekucji może nastąpić na podstawie każdego dowodu, z którego wynika, że spółka nie posiada majątku pozwalającego na zaspokojenie wierzyciela pozywającego członków zarządu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2003 r., sygn. akt V CKN 416/01, opubl. Monitor Prawniczy 2004, nr 2. s. 80). Dla ustalenia odpowiedzialności członków zarządu wystarczające jest wykazanie przez wierzyciela, że egzekucja z majątku spółki nie doprowadziłaby do zaspokojenia zobowiązania (por. glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2003 r., sygn. akt V CKN 416/01, opubl. w Przegląd prawa handlowego z 2004 r., nr 5, s. 53-58). Dodać wypada, że w sprawie opartej na art. 299 k.s.h., powód w ogóle nie musi więc wykazywać okoliczności związanych z wymagalnością tych należności wobec spółki, co do których egzekucja została umorzona z powodu jej bezskuteczności. Analiza powołanego przepisu wykazuje, że powód nie musi także prowadzić osobnego dowodu na okoliczność powstania takich należności w okresie pełnienia przez pozwanych funkcji członków zarządu w niewypłacalnej spółce, jak bowiem wynika z § 2 powołanego przepisu, to na pozwanych został nałożony ciężar udowodnienia braku podstaw do ogłoszenia upadłości zarządzanej spółki, w tym nieistnienia zobowiązań przenoszących jej aktywa lub też niewymagalności istotnej części jej zobowiązań. Wykazanie tych okoliczności nie dotyczy więc jednostkowych długów niewypłacalnej spółki, ich istnienia oraz powinności ich zaspokojenia na rzecz wierzycieli, lecz ogólnej sytuacji tej spółki w odniesieniu do zachodzenia ustawowych podstaw ogłoszenia upadłości. Trafnie na to wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 lutego 2010 r., I CSK 269/09, w którym jednoznacznie odwoływał się tylko do okoliczności istnienia zobowiązań spółki w okresie pełnienia przez pozwanych funkcji członków jej zarządu, nie odnosił się zaś do ich wymagalności, wskazywał jednocześnie, że samo ogłoszenie upadłości spółki stawia jej zobowiązania w stan wymagalności, takie rozwiązanie zostało bowiem przyjęte w art. 91 prawa upadłościowego i naprawczego.

Pozwani w apelacji podnieśli też zarzut naruszenia art. 299 § 2 k.s.h. w związku z art. 6 k.c., wskazując że Sąd Okręgowy niezasadnie przyjął, iż nie wykazali oni okoliczności wyłączającej ich odpowiedzialność za zobowiązania spółki w postaci złożenia przez nią wniosku o ogłoszenie upadłości we właściwym czasie. Należy w tym miejscu podkreślić, że członek zarządu może uwolnić się od odpowiedzialności określonej w przywołanym przepisie, jeżeli wykaże wystąpienie jednej z trzech przewidzianych w przywołanym przepisie okoliczności egzoneracyjnych, tj. że we właściwym czasie zgłoszono upadłość lub wszczęto postępowanie układowe; nie zgłoszenie upadłości oraz nie wszczęcie postępowania układowego nastąpiło nie z jego winy bądź pomimo nie zgłoszenia upadłości i nie wszczęcia postępowania układowego wierzyciel nie poniósł szkody.

Członkowie zarządu mogą się zatem uwolnić się od odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.s.h., jeżeli udowodnią, że we właściwym czasie został zgłoszony wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie układowe. Członkowie zarządu będą także wtedy zwolnieni od odpowiedzialności, jeżeli wykażą, że niezgłoszenie powyższych wniosków nastąpiło nie z ich winy albo że stan interesów spółki nie uzasadnił wniosku o zgłoszenie upadłości. Przesłanką wyłączającą odpowiedzialność członka zarządu spółki jest złożenie wniosku o jej upadłość we właściwym czasie. Najistotniejszą zatem kwestią na gruncie omawianej sprawy było ustalenie znaczenia użytego w art. 299 § 2 k.s.h. pojęcia „we właściwym czasie”, w którym musi zostać zgłoszony wniosek o ogłoszenie upadłości, jeśli członek zarządu chce skutecznie uwolnić się od odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Ustalenie kiedy członkowie zarządu spółki powinni złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości jest niezbędne dla oceny pozostałych przesłanek wyłączających ich odpowiedzialność z mocy art. 299 § 2 k.s.h., na których opierają oni swoją obronę. Właściwy czas do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest przesłanką obiektywną, ustalaną w oparciu o okoliczności faktyczne każdej sprawy. Dla jego określenia nie ma znaczenia subiektywne przekonanie członków zarządu. Przepis art. 299 § 2 k.s.h.

przewiduje domniemanie winy członka zarządu w niezgłoszeniu wniosku o upadłość we właściwym czasie ze względu na to, że członkom zarządu powinien być znany na bieżąco stan finansowy spółki, a co za tym idzie możliwości zaspokojenia długów' (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2008 r., sygn. akt II CSK 142/08, LEX nr 470009), Interpretacja pojęcia „czasu właściwego” powinna być dokonywana w odniesieniu do stanu majątkowego spółki. Zgłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego powinno nastąpić już wtedy, gdy stwierdzono, że spółka nie ma funduszy na płacenie swoich długów i że nie jest to sytuacja przejściowa. Wymaga jednak podkreślenia, że nie może to być moment, w którym wniosek o upadłość musiałby być oddalony na tej podstawie, iż majątek dłużnika nie wystarcza w sposób oczywisty nawet na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 stycznia 2014 r., sygn. akt I ACa 972/13, LEX nr 1433825). Taka sytuacja miała miejsce w rozpoznawanej sprawie, bowiem pismem z dnia 29 czerwca 2011 r. pozwany I. R. wniósł o ogłoszenie

upadłości spółki w celu jej likwidacji. Wniosek ten został oddalony przez Sąd Rejonowy (...) w P., bowiem posiadany przez dłużnika majątek nie wystarczył już wtedy na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. Jako przyczynę bezskuteczności egzekucji komornik wskazał brak majątku do którego można by skierować egzekucję a nadto stwierdził, że wobec dłużnika (...) sp. z o.o. w P. prowadzonych jest kilkadziesiąt innych postępowań egzekucyjnych. Skarżący akcentowali, że spółka posiadała majątek wystarczający do zaspokojenia powoda. Powyższe pozostaje w sprzeczności z ustalonym przez Sąd Okręgowy stanem faktycznym. Wypada zauważyć zatem, że łączna wysokość hipotek obciążających nieruchomości spółki przewyższała w znaczący sposób ich wartość. Suma wysokości hipotek ustanowionych na nieruchomościach wynosiła 3.107.669,77 zł, a wartość nieruchomości, którą przyjął Sąd upadłościowy wynosiła niecałe 2.000.000 zł. Co również istotne, znaczna część obciążeń została ustanowiona w związku z niezapłaconymi zobowiązaniami o charakterze publicznoprawnym, które korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia w stosunku do wierzytelności powoda (art. 1025 § 1 k.p.c.). Dla określenia „właściwego czasu” dla wystąpienia o otwarcie postępowania układowego lub o ogłoszenie upadłości (art. 298 § 2 k.h.) należy również uwzględnić funkcje ochronne tych postępowań wobec wierzycieli spółki (por. wyroki z dnia 7 maja 1997 r., sygn. akt II CKN 117/97, niepubl.; z dnia 16 października 1998 r., sygn. akt III CKN 650/97, OSNC 1999/3/64; z dnia 16 marca 2007 r., sygn. akt III CSK 404/06, niepubl.). Członek zarządu powinien złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, aby chronić w ten sposób zagrożone interesy wierzycieli, którzy po ogłoszeniu upadłości będą mogli liczyć na równomierne zaspokojenie. Jeżeli zatem członek zarządu spółki zgłasza wniosek o ogłoszenie upadłości we właściwym czasie to można przyjąć, że uczynił ze swej strony wszystko, by nie dopuścić do zaspokojenia niektórych wierzycieli ze szkodą dla innych. To na członku zarządu spoczywa ciężar dowodu w tym zakresie i to on ponosi ryzyko niewykazania tych okoliczności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 1999 r., sygn. akt III CKN 250/98, niepubl; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 1997 r., sygn. akt III CZP 24/97, opubl. OSNC 1997/11 poz. 165; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 1999 r., sygn. akt III CZP 10/99, opubl. OSNC 1999/12 poz. 203). Twierdzenia pozwanych prowadzące się do akcentowania stanu majątku spółki w 2010 r. i 2011, który miał według nich pozwalać na zaspokojenie powoda - nie odpowiadał zatem prawdzie. W 2010 r. spółka popadła w liczne długi, odnotowała na koniec roku stratę w wysokości 1.370.020,97 zł. Według bilansu sporządzonego na dzień 31 lipca 2011 r. spółka posiadała zobowiązania na łączną kwotę 5.944.486,66 zł, w tym zobowiązania długoterminowe na kwotę 123.289,09 zł z tytułu kredytów i pożyczek oraz zobowiązania krótkoterminowe na kwotę 5.461.361,49 zł z tytułu zobowiązań wobec kontrahentów, należności publicznoprawnych, wynagrodzeń za pracę. Z kolei łączna szacunkowa wartość nieruchomości spółki wynosiła 1.838.000,00 zł, ale na nieruchomościach tych ustanowiono hipoteki na łączną kwotę 3.107.669,77 zł. Na dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, spółka posiadała 142 wierzycieli. Należy nadmienić, że osoby obowiązane do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki winny to uczynić w terminie 14 dni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle wykładni art. 299 § 2 k.s.h. ugruntował się pogląd, że za „właściwy czas” nie może być uznany moment, gdy majątek spółki nie wystarcza nawet na częściowe zaspokojenie wierzycieli i kosztów postępowania upadłościowego. Właściwym jest zatem moment, w którym wprawdzie wszystkich wierzycieli nie da się już zaspokoić, ale istnieje jeszcze majątek spółki pozwalający na przynajmniej częściowe zaspokojenie wierzycieli w postępowaniu upadłościowym (por. K. Strzelczyk (w:), Kodeks spółek handlowych, Komentarz, tytuł III. Spółki kapitałowe, dział I. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością tom

2, LexisNexis 2011, s. 734). Pozwani nie przedstawili dowodów na okoliczności zwalniające ich od odpowiedzialności za długi spółki.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną, zaś w oparciu o przepisy art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, zasądził od powodów solidarnie na rzecz strony pozwanej kwotę 5.400 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Wysokość kosztów jest zgodna z § 6 pkt 7 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego działającego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.).

M. Gulczyńska P. Górecki M. Agaciński